

Afsonere i Danmark og Norge har højere beskæftigelse end i Finland og Sverige

Der er forskel på, hvordan afsonere af en fængselsstraf efterfølgende klarer sig på arbejdsmarkedet i de nordiske lande. Det viser et nyt studie fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, der er lavet i samarbejde med forskere fra universiteterne i Helsinki, Oslo og Stockholm.

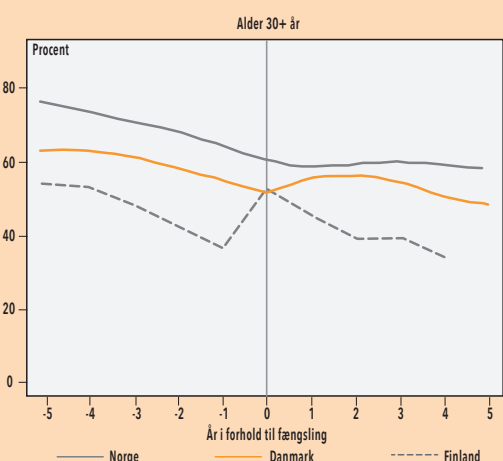
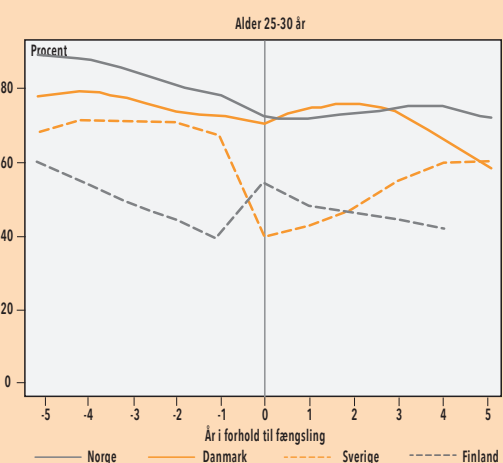
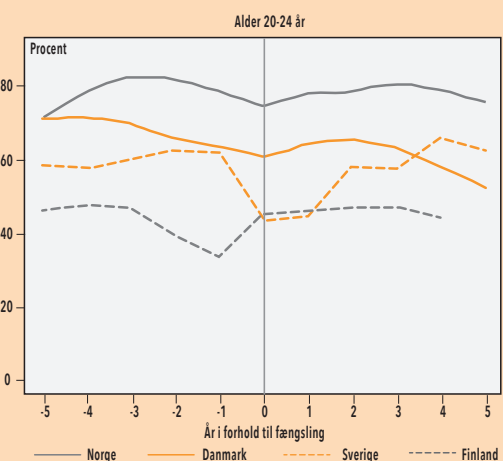
Studiet, som er det første af sin art, og som er støttet af Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi, sammenligner arbejdsmarkedstilknytningen før og efter en person afsoner en fængselsstraf i Finland, Norge, Sverige og Danmark. Fælles for alle afsonerne er, at deres fængselsstraf lå i 2004 eller 2005 og var personens første fængselsstraf.

Forskelle på afsonere - forskelle på arbejdsmarkedstilknytningen

For de undersøgte aldersgrupper, og både før og efter afsoningen, klarer danskerne og nordmændene sig bedst på arbejdsmarkedet. Beskæftigelsesgraden, målt som procentdelen, der har lønindkomst, er simpelthen højere end i Sverige og især Finland. Norge ligger generelt i top for samtlige aldersgrupper. Men Danmark følger efter. Og mens Finland generelt har den laveste beskæftigelsesgrad, som kun sjældent sniger sig op over 50 procent, er der større udsving i tallene fra Sverige, hvor der er et markant dyk i beskæftigelsesgraden i årene lige omkring afsoningen.

Frem til afsoningen falder de helt unge danskeres beskæftigelsesgrad fra over 70 procent 5 år før (samme niveau som i Norge, i øvrigt) til lige under 65 procent. I de første tre år efter endt afsoning ligger denne gruppes beskæftigelsesgrad fast på dette niveau. De 25-30-årige ligger på et højere niveau og deres beskæftigelsesgrad falder "kun" fra 77 procent 5 år før til 72 procent året før afsoningen. De første år efter endt afsoning stiger denne gruppe til samme niveau som 5 år før afsoningen, og følger her niveauet i Norge. Afsonere over 30 år, derimod, ligger på et lavere niveau. Frem mod afsoningen falder deres beskæftigelsesgrad fra 63 procent fem

Procentdel med lønindkomst før og efter afsoning.

Note: For afsonere over 30 år har vi ikke tal fra Sverige.

år før afsoningen til knapt 55 procent året før afsoningen, et niveau de så fastholdes på i de første år efter endt afsoning.

Danmark udmærker sig i øvrigt ved at have et mere markant fald i beskæftigelsesgraderne 4-5 år efter endt afsoning end i de øvrige lande. Dette fund skyldes sandsynligvis, at den globale økonomiske krise, som satte ind i 2008, ramte arbejdsmarkedet hårdere i Danmark end i de øvrige nordiske lande. Bemærk i øvrigt, at der generelt er faldende beskæftigelsesgrader i årene op til fængslingen, et resultat som ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed også tidligere har fundet for Danmark.

Flere men kortere straffe i Danmark og Norge

Den primære årsag til, at danskere og nordmænd klarer sig bedre på arbejdsmarkedet både før og efter deres første afsoning end svenskere og finnere, skal findes i de nationale strafpolitikker. Der benyttes oftere fængsel som straf i Danmark og Norge, hvilket får som resultat, at der idømmes flere korte fængselsstraffe end i Sverige og Finland. Dette betyder, at der skal væsentligt mere alvorlig kriminalitet til at få en fængselsstraf i Sverige og Finland, end der skal i Norge og Danmark. Fængslede i Sverige og Finland udgør således en mere belastet gruppe. Ud over ringere arbejdsmarkedstilknnytning allerede 5 år før afsoningen har svenske og finske afsonere da også både højere tilbagefald til kriminalitet og en højere dødelighed efter endt afsoning.

Forskellene mellem Danmark og Norge

Selvom afsonere i Danmark og Norge klarer sig bedre end afsonere i Sverige og Finland, er der stadig forskel på de norske og de danske afsoneres beskæftigelsesgrader. Der er fire oplagte forklaringer på dette.

For det første er der forskel på, hvem der straffes med fængsel i de to lande, hvilket de skandinaviske kriminalforsørge også fremhæver som den væsentligste forskel i deres store analyse af tilbagefald til kriminalitet fra 2010. Indtil for nylig fængslede man fx både fart- og spritbilister i Norge. I Danmark benyttes typisk alternative strafformer, såsom bøde, tilsyn, samfundstjeneste, elektronisk fodlænke eller alkoholistbehandling, til sådanne. Og da eksempelvis fartbilister generelt har flere ressourcer til rådighed end mere alvorligt kriminelle, kan en del af forskellen mellem de to lande være drevet af denne forskel på, hvem der afsoner. I Danmark er

straffene i øvrigt længere og her udgør de helt unge (15-20 år) en større del af afsonerne end i Norge.

For det andet har de generelle økonomiske vilkår i perioden, der betragtes, været bedre i Norge. Norge har således haft en lavere ledighedsgrad end Danmark. Dermed kan det tænkes, at der ganske enkelt er flere jobs at tage for afsonere i Norge, både før og efter deres første afsoning.

For det tredje er der en tættere integration mellem arbejdsmarkedsformidlingen og fængslerne i Norge. I Norge samarbejder arbejdsformidlingen og Kriminalomsorgen mere om arbejdsmarkedsprogrammerne for de indsatte, både under og efter afsoningen. I flere norske fængsler er der da også ansat personale fra arbejdsformidlingen ligesom der er meget fokus på overgangen mellem de to systemer. I Danmark organiseres beskæftigelsesindsatsen i fængslerne både af Kriminalforsorgen selv, men også af kommunerne. Det økonomiske ansvar for indsatser i fængsler i Danmark ligger dog hos Kriminalforsorgen. Det kan tænkes, at disse strukturforskelle på Norge og Danmark – hvor overgangen fra afsoning til arbejdsmarkedstilknnytning i friheden måske er mere smidig end i Danmark – kan forklare en del af forskellen på beskæftigelsesgraden i de to lande efter endt afsoning.

For det fjerde pålægges straffede i Danmark at dække statens udgifter til sagsomkostningerne i deres sag. I Norge gøres dette kun såfremt dommeren mener, at den dømte vil have reel mulighed for at tilbagebetale sagsomkostningerne, ligesom størrelsen af omkostningerne justeres efter den dømtes økonomiske situation. En del af forskellen på arbejdsmarkedstilknnytningen efter endt afsoning i de to lande kan således skyldes, at flere danske afsonere starter deres liv i friheden med økonomisk gæld. Gæld som, hvis de ikke har råd til at indfri den, vil blive søgt inddrevet fra lønindkomst via SKAT. I Danmark pålægges der årligt ca. 450 millioner kroner i sagsomkostninger, og SKAT vurderer, at over halvdelen af skyldnerne ikke forventes at kunne indfri gælden.¹

Forskningsartiklen bag dette Kort Nyt er: Aaltonen, M., Skardhamar, T., Nilsson, A., Andersen, L. H., Bäckman, O., Estrada, F. and Danielsson, P. (2016). Comparing Employment Trajectories before and after First Imprisonment in Four Nordic Countries. *British Journal of Criminology*, Advance Access, 1-20. DOI: 10.1093/bjc/azw026. Forskningsartiklen kan findes og downloades her: <http://dx.doi.org/10.1093/bjc/azw026>

1. <http://www.justitsministeriet.dk/nyt-og-presse/pressemeddelelser/2014/ny-bet%C3%A4nkning-om-eftergivelse-af-sagsomkostninger>).